

Регулювання продажу продуктів харчування в ЄС

©Чугаєв О. А., 2020

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

За підтримки програми Еразмус+ Європейського Союзу в межах проекту Центру досконалості Жана Моне №611625-EPP-1-2019-1-UA-EPPJMO-CoE «Поглиблений розвиток європейських студій в Україні: міждисциплінарний підхід».

Підтримка Європейською Комісією створення цієї публікації не передбачає підтримку її змісту, який відображає думку тільки авторів, і Комісія не може нести відповідальність за будь-яке використання інформації, яка тут міститься.

With the support of the Erasmus+ Programme of the European Union within the Jean Monnet Centre of Excellence Project № 611625-EPP-1-2019-1-UA-EPPJMO-CoE “Advancing European Studies in Ukraine: Interdisciplinary Approach”.

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Додаткова інформація по темі у розділі порталу Європейської Комісії, присвячений безпеці продовольчих товарів **Food Safety**: https://ec.europa.eu/food/safety_en

Загальні принципи та вимоги до безпеки продуктів харчування

Регламент про загальні принципи та вимоги законодавства про продукти харчування, заснування Європейського органу з безпеки харчових продуктів і процедури в сфері безпеки продуктів харчування – Regulation (EC) No 178/2002 of the European Parliament and of the Council of 28 January 2002 laying down the general principles and requirements of food law, establishing the European Food Safety Authority and laying down procedures in matters of food safety

- Застосовується до **всіх стадій** виробництва, переробки та постачання продуктів харчування і кормів
- **Не застосовується** у випадку домашнього виробництва і зберігання для власного споживання
- Продукти харчування, що продаються на ринку мають бути безпечними
- **Критерії безпеки:**
 - нормальні умови використання
 - інформація для споживача
 - можливі негайні та відтерміновані наслідки для здоров'я
 - кумулятивний отруйний ефект
 - специфічна чутливість окремих споживачів
 - для визначення придатності для споживання також враховується відсутність гниття, забруднення ...

Загальні принципи та вимоги до безпеки продуктів харчування

- Продукт харчування вважається безпечним, якщо він відповідає **специфічним вимогам ЄС**, а за їх відсутності специфічним вимогам країни-члена, де продається продукт
- Якщо у **партії товарів** виявлено небезпечний продукт, вся партія вважається небезпечною, якщо не буде доведено інше
- Реклама, демонстрація і маркування продуктів харчування не має вводити в **оману споживачів**.
- Забезпечення **відстеження** продуктів на всіх стадіях (**каналів поставок**)
- Якщо продукт харчування або корм є **небезпечним**, економічний оператор має:
 - вдатися до зняття продукту з продажу
 - за необхідності відкликати вже продані товари споживачам
 - повідомити компетентні органи
- **Європейський орган з безпеки харчових продуктів** (European Food Safety Authority)

Гігієнічні вимоги до продуктів харчування

Регламент про гігієнічні вимоги до продуктів харчування – Regulation (EC) No 852/2004 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the hygiene of foodstuffs.

- На всіх етапах від первинного виробництва до фінального споживача
- Винятки: для виробництва для особистого споживання і для малого бізнесу, що постачає місцевим споживачам чи роздрібним магазинам
- Гігієнічні вимоги у Додатку II по таких аспектах:
 - приміщення
 - умови транспортування
 - обладнання
 - відходи
 - водопостачання
 - особиста гігієна і тренування персоналу
 - обгортка і упаковка
 - термічна обробка
- Бізнес в сфері продукції харчування (крім фермерства, мисливства і рибальства) має дотримуватися принципів критичних контрольних пунктів аналізу небезпеки (НАССП – hazard analysis critical control points) зокрема:
 - ідентифікувати критичні контрольні пункти на етапах, де необхідний контроль
 - встановити допустимі ліміти
 - здійснювати процедури моніторингу
 - встановлювати коригуючі заходи
 - перевіряти ефективність заходів
 - зберігати записи щодо вказаних заходів

Система контролю за виробництвом продуктів харчування

Регламент про офіційний контроль та іншу офіційні заходи для забезпечення дотримання законодавства про продукти харчування і корми, правил про здоров'я і добробут тварин, здоров'я рослин і засоби захисту рослин – Regulation (EU) 2017/625 of the European Parliament and of the Council of 15 March 2017 on official controls and other official activities performed to ensure the application of food and feed law, rules on animal health and welfare, plant health and plant protection products.

- На етапах від первинного вирощування до роздрібних продаж і закладів громадського харчування
- Контроль правил щодо:
 - безпечності та належної якості продуктів харчування і кормів під час виробництва, обробки і постачання, а у випадку кормів і під час використання
 - забезпечення справедливих умов торгівлі, інтересів споживачів продуктів харчування та їх інформування
 - свідомого випуску ГМО в навколишнє середовище
 - здоров'я і добробуту тварин
 - захисту рослин від шкідників
 - органічного виробництва і маркування
 - захисту географічних позначень ...
- Стосується також імпорту і продаж через інтернет

Система контролю за виробництвом продуктів харчування

- Система контролю **відповідно до рівнів ризику**, контроль там, де це найбільш необхідно
- При визначенні рівня ризику до уваги беруться:
 - ймовірність введення споживачів в оману
 - результати минулих перевірок та історії відповідності економічного оператора / країни походження
 - надійність перевірок самим оператором
 - гарантії компетентних органів третіх країн ...
- **Методи контролю:**
 - перевірка результатів контролю економічного оператора
 - обладнання, транспортних засобів, приміщень
 - тварин, готових виробів і напівфабрикатів, сировини, інгредієнтів
 - засобів і процесів очищення та обслуговування
 - інформації для відстеження каналів поставок, маркування, демонстрації, реклами, упаковки
 - гігієнічних умов в приміщеннях оператора
 - оцінка процедур щодо належної виробничої практики, належної практики гігієни, належної практики фермерства, процедур на основі HACCP
 - супровідної документації
 - опитування економічного оператора і його персоналу
 - аналіз зразків ...

Система контролю за виробництвом продуктів харчування

- Спеціальні правила і заходи для конкретних типів продуктів або об'єктів перевірки
- Зазвичай без попередження
- Можливість закупівлі продукції без ідентифікації з метою офіційного контролю
- У разі невідповідності можуть вимагати:
 - виправлення невідповідності
 - застосування періоду карантину
 - зміни маркування
 - обмеження чи заборони розміщення на ринку, імпорту / експорту
 - збільшити частоту перевірок економічного оператора
 - відкликання і знищення продукту
 - призупинити бізнес-діяльність / функціонування приміщень / інтернет-сайтів
 - припинення дії дозволу для транспортної компанії / водія
 - забій тварин ...
- Імпорт:
 - перевірка на митній території ЄС, у т. ч. в місці перетину кордону ЄС ...
 - можуть перевірятися також транспорт і упаковка
 - перевірка із відповідною частотою
 - можливість визнання результатів передвідвантажувальної інспекції ...
- У Додатку IV ставки оплати за перевірку

Маркування продуктів харчування

Регламент стосовно інформації для споживачів про продукти харчування – Regulation (EU) No. **1169/2011** of the European Parliament and of the Council of 25 October 2011 concerning consumer information on foodstuffs.

- **Стосується** всіх продуктів харчування, призначених для кінцевого споживача, у т. ч. для закладів громадського харчування
- **Відповідає економічний оператор**, заснований у ЄС / імпортер
- **Обов'язкові пункти** маркування:
 - розбірливе, чітке і за доцільності нестираєме
 - мовою, яка легко зрозуміла у країні-члені ЄС, де відбувається продаж
 - висота літер «х» $\geq 1,2$ мм (крім на дрібних упаковках)
 - на упаковці або ярлику
 - якщо нерозфасовані – можливість надати інформацію кінцевому споживачу
 - у випадку дистанційних продаж – доступність до моменту прийняття рішення про покупку і під час доставки
 - дозволяються графічні символи на додаток до слів та чисел....

Обов'язкові пункти маркування продуктів харчування

Обов'язковий пункт	Примітки
Назва продукту	За необхідності + характер обробки продукту, що очікуваний інгредієнт замінений на інший ...
Перелік інгредієнтів	В порядку зменшення вагової частки Винятки: овочі, фрукти, продукти з одного інгредієнту... «папо» Детальні правила прописані в Додатку VII
Речовини, що можуть викликати алергію чи непереносимість	З Додатку II (злакові, ракоподібні, горіхи ...)
Кількість певних інгредієнтів	Якщо інгредієнт є важливою характеристикою продукту
Нетто-кількість продукту	В літрах, мілілітрах, кілограмах, грамах...
Дата терміну придатності	«best before ...» / «use by ...»
Спеціальні умови зберігання чи використання	
Назва і адреса компанії	Економічного оператора в сфері продуктів харчування / імпортера
Країна або місце походження	Для деяких видів м'яса ...
Інструкції для використання	За необхідності
Вміст алкоголю	Якщо >1,2%
Декларація про харчову цінність	Вміст жирів, насичених жирів, вуглеводнів, цукру, білків, солі, енергетична цінність ... Не потрібна для деяких продуктів: трави, зелень... (згідно Додатку V)

Маркування продуктів харчування

- **Додаткові вимоги** для:
 - скляних пляшок для повторного використання
 - дрібної упаковки
 - алкогольних напоїв
 - продукції, що містить певні речовини
 - упаковані в захисній атмосфері
 - заморожене м'ясо і продукти рибальства (дата заморожування)
- Національні органи – можуть додаткові вимоги
- Маркування, демонстрація і реклама **не має**:
 - вводити в оману щодо властивостей та вмісту
 - надавати продукту властивостей попередження чи лікування хвороб людини (є винятки)
- Інша інформація – **добровільно**, наприклад:
 - випадковий вміст речовин, що можуть викликати алергію
 - прийнятності для вегетаріанців, веганів
 - відсутність глютену
 - для специфічних категорій населення

Продукти харчування і корми з ГМО

Регламент про генетично модифіковані продукти харчування і корми – Regulation (EC) No **1829/2003** of the European Parliament and of the Council of 22 September 2003 on genetically modified food and feed.

- Надання **єдиного дозволу** на використання конкретного виду ГМО в продуктах харчування, кормах, культивування і свідомого випуску у навколишнє середовище
- Умовою надання дозволу – **не повинні**:
 - негативний вплив на здоров'я людей, тварин і довкілля
 - вводити в оману споживачів
 - відрізнятися від звичайного продукту-аналогу так сильно, що буде гірший рівень харчування
 - погіршувати відмінні риси продукції тваринництва
- **Заявки на одержання дозволу** (+документи і зразки) – до національних компетентних органів
- **Європейський орган з безпеки продуктів харчування** оцінює ризики протягом 6 місяців...
- Дозвіл на 10 років з можливістю поновлення

Продукти харчування і корми з ГМО

- **Маркування:** «genetically modified» / «produced from genetically modified (назва організму)» / «contains genetically modified (назва організму)» / (назва інгредієнта) produced from genetically modified (назва організму)»
- Маркування не потрібне, якщо вміст ГМО <0,9% продукту / інгредієнтів і він випадковий і технічно неминучий
- Додаткова інформація, якщо продукт із ГМО має іншу харчову цінність, призначення, наслідки ...

Регламент про відстеження і маркування генетично модифікованих організмів і відстеження продуктів харчування і кормів, вироблених з генетично модифікованих організмів – Regulation (EC) No 1830/2003 of the European Parliament and of the Council of 22 September 2003 concerning the traceability and labelling of genetically modified organisms and the traceability of food and feed products produced from genetically modified organisms.

- Передавати **інформацію** про продукти з **ГМО**
- Унікальні **ідентифікатори** відповідних ГМО

Вимоги до ГМО на сайті [Reference materials for GMO analysis](https://ec.europa.eu/jrc/en/research-topic/reference-materials-gmo-analysis)
(<https://ec.europa.eu/jrc/en/research-topic/reference-materials-gmo-analysis>)

Новітні та традиційні продукти харчування

Регламент про новітні продукти харчування харчування – Regulation (EU) [2015/2283](#) of the European Parliament and of the Council of 25 November 2015 on novel foods.

- **Новітні продукти харчування** – які не використовувалися значною мірою для споживання людьми в ЄС до 15 травня 1997 р. у т. ч.:
 - із свідомо зміненою молекулярною структурою
 - одержані за допомогою нових процесів виробництва
 - вироблені з мікроорганізмів, грибів та водоростей, матеріалів мінерального походження, які містять штучні наноматеріали ...
- Одержання **дозволу** після заяви з боку зацікавленої особи, країни або за ініціативою Європейської Комісії
- **Не мають** мати негативний вплив на здоров'я, вводити в оману, забезпечувати гірший рівень харчування

Новітні та традиційні продукти харчування

- **Перелік дозволених** – у Регламенті, що встановлює перелік ЄС щодо **новітніх продуктів харчування** – Commission Implementing Regulation (EU) [2017/2470](#) of 20 December 2017 establishing the Union list of novel foods in accordance with Regulation (EU) 2015/2283 of the European Parliament and of the Council on novel foods
- У **Додатку** їх перелік, умови використання, додаткові вимоги щодо маркування ...
-
- **Процедура нотифікації** – якщо намір продажу **традиційного продукту харчування** з третьої країни (але який також не використовувався в ЄС). Вказані вимоги до інформації, що подається для дозволу, у т. ч. документальні дані про історію безпечного споживання такої їжі в третій країні
- **Детальніші вимоги** у Регламенті про адміністративні та наукові вимоги **стосовно традиційних продуктів харчування з третіх країн** – Commission Implementing Regulation (EU) [2017/2468](#) of 20 December 2017 laying down administrative and scientific requirements concerning traditional foods from third countries in accordance with Regulation (EU) 2015/2283 of the European Parliament and of the Council on novel foods.

Швидкозаморожені продукти харчування

Директива про наближення законодавства країн-членів стосовно швидкозаморожених продуктів харчування для споживання людиною – Council Directive 89/108/EEC of 21 December 1988 on the approximation of the laws of the Member States relating to quick-frozen foodstuffs for human consumption.

- **Температура** замороження має бути $\leq -18^{\circ}\text{C}$
- Можливе невелике короткочасне збільшення температури під час транспортування і у вітринах
- Продукція має заморожуватися вчасно і бути належної **якості**
- **Кріогенні засоби**: повітря, азот, вуглекислий газ
- В **упаковці** для захисту від забруднення і висихання
- **Перевірка** обладнання і температури зберігання продуктів
- **Маркування** "quick-frozen", номер партії ...

Органічні продукти харчування

Регламент про органічне виробництво і маркування органічної продукції – Council Regulation (EC) No **834/2007** of 28 June 2007 on organic production and labelling of organic products.

- **Застосовується до:**
 - сільськогосподарських продуктів для споживання людиною (включаючи продукцію аквакультури)
 - кормів для тварин
 - матеріалу для розмноження рослин, насіння
 - дріжджів як продуктів харчування або кормів
 - диких рослин і водоростей за визначених умов
 - як фермерства, так і переробки органічної їжі та кормів
- При органічному **рослинництві** потрібно:
 - зберігати природню родючість ґрунтів
 - застосовувати засоби захисту рослин і засоби очищення з дозволеного переліку
 - використовувати насіння і засоби розмноження рослин, які мають органічне походження
- При органічному **тваринництві:**
 - народження і вирощення тварин на органічних ділянках
 - приміщення і методи догляду – особливі вимоги
 - загалом натуральні методи розведення тварин
 - органічні корми
 - запобігання захворюванням
 - дозволені засоби очищення і дезінфекції
- **Не дозволяється** ГМО, іонізуюча радіація, для перероблених кормів хімічні розчинники

Органічні продукти харчування

- Відокремлення тварин і землі, що використовуються для органічного і неорганічного фермерства
- Якщо переходять до органічної фермерської діяльності – **перехідний період**
- Після сертифікації – **логотип** ЄС для органічної продукції + інформація про походження сировини
- Дозволяється використання логотипу також у випадку:
 - імпорту з третіх країн, якщо продукція відповідає вимогам ЄС щодо органічної продукції
 - нерозфасованих органічних продуктів
 - продукції на експорт
 - в межах інформаційної кампанії про органічну продукцію
- Не можна використовувати логотип, якщо:
 - продукт містить <95% органічних інгредієнтів
 - заклади громадського харчування
 - продукція не охоплена правилами органічної продукції
 - продукція вироблена в перехідний період
- Маркування має містити посилання на контролюючий орган, який сертифікує
- Дозволяється використовувати слова «**eco**» / «**bio**»

Регламент, що визначає детальні правила імплементації Регламенту Ради (ЄС) №834/2007 стосовно умов імпорту органічних продуктів з третіх країн – Commission Regulation (EC) No **1235/2008** of 8 December 2008 laying down detailed rules for implementation of Council Regulation (EC) No 834/2007 as regards the arrangements for imports of organic products from third countries.

- Перелік **визнаних третіх країн** і визнаних **контролюючих органів** (у **Додатку III**, **Додатку IV**, зазначені види продукції по них)
- При імпорті потрібно представлення оригіналу **сертифікату про інспекцію** (форма у **Додатку V**) відповідному компетентному органу країни-члена, зазначення його номеру у митній декларації та супутні формальності

Органічні продукти харчування

З 2021 р. вступає в силу новий **Регламент про органічне виробництво і маркування органічної продукції** – Regulation (EU) [2018/848](#) of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 on organic production and labelling of organic products.

- Розширює сферу дії на деякі інші види товарів (сіль, вовна, деревина ...)
- Цілі, принципи та вимоги до виробництва органічних продуктів харчування також:
 - повага до природних систем та циклів
 - підтримка біорізноманіття
 - збереження елементів природних ландшафтів
 - розумне використання енергії і природних ресурсів
 - вирощування рослин на ґрунті, випас тварин на землі
 - застосування сівозміни
 - високий рівень добробуту тварин
 - недопущення клонування тварин
 - використання насіння і тварин з належним рівнем генетичної різноманітності
 - заохочення збереження місцевих і рідких порід тварин
 - заохочення місцевого виробництва і коротких каналів поставок
 - надання переваги в процесі переробки біологічним, механічним і фізичним методам
 - виключення використання штучно розроблених наноматеріалів
 -
- Детальні правила у Главі III і Додатках II, III
- Нова система **групової сертифікації** для дрібних фермерів
- Офіційні **перевірки** економічних операторів раз на 1-2 роки
- Логотип + **походження органічної сировини**: «EU Agriculture», «non-EU Agriculture», «EU/non-EU Agriculture»...

Твердження про поживну цінність і позитивний вплив на здоров'я

Регламент про твердження про поживну цінність і позитивний вплив на здоров'я продуктів харчування – Regulation (EC) No 1924/2006 of the European Parliament and of the Council of 20 December 2006 on nutrition and health claims made on foods.

- **Регулює повідомлення**, зображення, символ чи запис (крім обов'язкових згідно законодавства) про те, що продукт харчування має особливі властивості:
 - знижена / підвищена кількість калорій
 - знижений / підвищений вміст певних речовин
 - наявність зв'язку між продуктом харчування чи його складовою і здоров'ям
- Твердження у рекламі, маркуванні, при демонстрації продукту, торговельні марки
- **Дозволені твердження** зокрема у **Додатку до цього Регламенту і Додатку до Регламенту, що встановлює перелік дозволених тверджень про поживну цінність і позитивний вплив на здоров'я продуктів харчування, інших ніж ті, що вказують на зменшений ризик виникнення хвороб і на вплив на розвиток і здоров'я дітей** – Commission Regulation (EU) No 432/2012 of 16 May 2012 establishing a list of permitted health claims made on foods, other than those referring to the reduction of disease risk and to children's development and health.
- **Приклади**: «with no added sugar», «fat-free», «low energy», «salt-free», «source of fibre», «calcium is needed for the normal growth and development of bone in children», «magnesium contributes to normal functioning of the nervous system»
- **Дозволяються** твердження, **якщо**:
 - науково підтверджений ефект
 - поживна речовина у достатній кількості
 - поживна речовина у готовій до споживання формі

Твердження про поживну цінність і позитивний вплив на здоров'я

- **Додаткові вимоги** до тверджень про позитивний вплив на здоров'я:
 - важливість різноманітної та збалансованої дієти і здорового способу життя
 - кількість і спосіб вживання
 - попередження про ризики для здоров'я у випадку надмірного споживання
 -
- **Забороняється** інформація, яка:
 - є неправдивою, що вводить в оману, без наукового підтвердження
 - формує сумніви у безпечності споживання інших продуктів
 - сприяє надмірному споживанню продукту
 - стверджує, що збалансована дієта не забезпечує всі необхідні поживні речовини
 - намагається налякати споживачів
 - твердження на алкогольних напоях (крім зниження вмісту)
 - вказує на швидкість чи величину зменшення ваги особи
 - невживання певного продукту шкідливе для здоров'я
 - посилення на думку окремого доктора чи асоціацію (крім загальнонаціональних...)
 - продукт лікує хворобу людини (але можна про зменшення ризику хвороби)
- Якщо виробник хоче **zareєструвати нове твердження** – має звернутися до компетентного національного органу
- Дозволяється не реєструвати твердження, якщо на основі **загальноприйнятих наукових даних**

Харчові добавки

Основний документ: **Регламент про харчові добавки** – Regulation (EC) No **1333/2008** of the European Parliament and of the Council of 16 December 2008 on food additives.

- **Харчовою добавкою** є речовина, яка звичайно не споживається як їжа, але додається до харчового продукту з технологічних міркувань
- **Дозволена, якщо:**
 - не створює питань щодо безпечності для здоров'я
 - є обґрунтована технологічна потреба
 - її використання не вводить в оману
- Має надавати переваги для споживача
- Потрібно використовувати у **найменших кількостях** для цільового ефекту
- **Маркування:** назва та/або Е-номер
- У **Додатку I класи** харчових добавок: підсолоджувачі, барвники, консерванти, антиоксиданти, регулятори кислотності ...
- У **Додатках II-III перелік дозволених добавок** з умовами їх використання (граничні концентрації, в яких продуктах дозволено)
- Зазвичай не можна у неперероблених продуктах харчування і у продуктах для малих дітей ...
- У **Додатку II** перелік **продуктів**, в яких загалом **не використовуються** добавки або барвники

Додаткові роз'яснення у **Регламенті про специфікації для харчових добавок, перерахованих у Додатках II і III Регламенту (ЕС) No 1333/2008** – Commission Regulation (EU) No 231/2012 of 9 March 2012 laying down specifications for food additives listed in Annexes II and III to Regulation (EC) No 1333/2008 of the European Parliament and of the Council.

Матеріали і предмети, що контактують з продуктами харчування

Регламент про матеріали і предмети, які контактують з продуктами харчування – Regulation (EC) No 1935/2004 of the European Parliament and of the Council of 27 October 2004 on materials and articles intended to come into contact with food.

- Застосовується до упаковки, пляшок, столових приборів, клеючих речовин, печатної фарби для маркування
- Не повинні дозволяти міграцію речовин в продукти харчування в кількостях, які можуть становити небезпеку для здоров'я людини, змінити склад продукту в неприйнятний спосіб чи призвести до погіршення органолептичних якостей продукту
- Відстеження по каналах постачання
- Декларація про відповідність
- Для дозволу на новий матеріал – заява до компетентного органу країни-члена
- Інформація на упаковці про матеріал
- Якщо поки не знаходиться у контакті з їжею при продажі, але має таке призначення – позначення «for food contact» чи графічний символ, за необхідності інструкції щодо використання...

Матеріали і предмети, що контактують з продуктами харчування

- **Спеціальні вимоги** можуть діяти для окремих видів матеріалів та предметів.
- Дозволяє використання:
 - **активної упаковки** / «active» – подовжує термін зберігання, зокрема завдяки поглинанню / додаванню речовин у вміст
 - **розумної упаковки** / «intelligent» – забезпечує інформацію про свіжість продукту (змінна кольору ...)

Регламент про пластикові матеріали та предмети, призначені для контакту з продуктами харчування – Commission Regulation (EU) No **10/2011** of 14 January 2011 on plastic materials and articles intended to come into contact with food.

- З **пластику**, декількох шарів пластику або пластику в комбінації з іншими **матеріалами**
- **Дозволена сировина** у **Додатку I**, умови використання у **Додатку II**
- Шар, який прямо не контактує з їжею, зазвичай може не відповідати обмеженням згідно регламенту, але **не можна** з мутагенних, карциногенних, токсичних для репродукцій речовин чи наноматеріалів
- У **Додатках I-II** допустимі **норми міграції речовин** з пластику в їжу.
- Особливі норми якщо для малих дітей
- Виробник має сформулювати **декларацію** (форма у **Додатку IV**) з із зазначенням використаних речовин
- Для національних компетентних органів має бути доступною **документація** про результати тестів, аналізу, розрахунки, докази безпечності та відповідності

Додаткова інформація

- Портал законодавства ЄС **Eur-Lex** (<https://eur-lex.europa.eu/homepage.html>)
- Портал Європейської Комісії у розділі, присвяченому безпеці продовольчих товарів **Food Safety** (https://ec.europa.eu/food/safety_en)
- Портал для експортерів в/з ЄС **Access2Markets** (<https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/content/>)
- Портал **Пульс Угоди** (<http://pulse.eu-ua.org>)
- Хеллер М., Нерпій С., Пятницький В. **Енциклопедія з експортування в ЄС на засадах ПВЗВТ**. Harrow: СТА Economic & Export Analysts Ltd. Кабінет Міністрів України, Урядовий офіс з питань європейської інтеграції, Торгова-промислова палата України, 2016. 899 с. (<https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/ugoda-pro-associaciyu/bucklets/encyclopaediaukr-part1.pdf>)